

A vér a Bibliában (Ó- és Új Testamentum), a Talmudban és a Koránban

The „blood” in the Bible, in the Talmud and in the Qu’ran

Gál György

Szegedi Tudományegyetem

HYPERTONIA ÉS NEPHROLOGIA 2007; 11 (5):257–259.

ÖSSZEFOGLALÁS Az emberiségnek a vérrel kapcsolatos tudat alatt őrzött tapasztalatai és vallási hagyományai a modern orvoslás számára is jelentőséggel bírnak. A történelmi visszapiantás azt példázza, hogy egy csepp vérben az egész medicina tengere visszatükröződik. (A vér szó és fogalom előfordulása és elemzése a Bibliában, a Talmudban és a Koránban)

Kulcsszavak: vér, Biblia, Talmud, Korán

SUMMARY The three Scriptures are collections of religious traditions and history of several thousand years. They contain information on the contemporary medical knowledge and the archaic sources of human emotions connected with blood. These data are even nowadays relevant in the respect of transfusiology.

Key words: blood, Bible, Talmud, Qu’ran

Levelezési cím:

Dr. Gál György
6721 Szeged Bercsényi u. 10
E-mail: dr.gal@invitel.hu

RÖVID TARTALOM

Bevezetés
A négy forrásmunka
Vér = élet
Vérbosszú
A vér és a tulajdonságok
A vér és a genetika
Vérlebocsátás
A vérerek
A véradás életmentés

BEVEZETÉS

A közlemény a debreceni Nephrologiai Napok alkalmával (2007. május 20.) tartott előadás alapján készült. A talán bizarrnak tűnő cím ellenére ebben az írásban nem teológiai, hanem transzfuziológiai elemzésről lesz szó, a vérről vonatkozó történelmi ismeretekről, a véradás motivációjáról, az ősmúlt és a jelen összevetéséről. A vércsoport szerológiai szolgáltatások, vérkészítmények, véradók nélkül a nephrologia, transzplantáció nem működhet, ezért ezek a kérdések a nefrológusok érdeklődésére is számot tarthatnak.

A NÉGY FORRÁSMUNKA

Ótestamentum. Keletkezését az időszámítás előtti XV. századra teszik, amikor az első „kőnyomatos üzenet” érkezett az emberiség számára.

Újtestamentum. Írott formában a Nicea-i zsinat (Kr.u. 325) kodifikálta.

Az Ó- és Újtestamentum közös forrása: Károli Gáspár fordítása: „Szent Biblia”. Magyar Biblia Tanács. Budapest. 1989.

„Babiloni Talmud”. A Mózesi „Írott Tan”-hoz fűzött szóbeli kommentárok írásba foglalásának időszaka: Kr.e.V. – Kr.u. II. század.

The Babylonian Talmud. Book 10., Transl.: ML Rodkinson. II. Ed. New

Talmud Publishing Company. Boston. 1903-1918.

(www.sacred-texts.com/jud./talmud.htm.)

Soncino Babylonian Talmud. 1460 Files. Transl.: I. Epstein. Soncino Press. London. 1935-1961.

(www.come-and-hear.com/tcontents.html)

Korán. Írásba foglalása Mohamed halála (632) után, a Kr.u. VII-VIII. században.

The Holy Qur’an. 114 Sura. Revised and edited by The Presidency of Islamic Researches, IFTA. Saudi Arabia. 1410 H.

Korán. Ford.: Simon R. Helikon. Budapest. 1987.

VÉR = ÉLET

Az emberiség ősrégi és megújuló élmenye, ha a vér elfolyik, akkor az élet megszűnik. Innen ered a vér és az élet fogalmak összekapcsolása, a vér misztikája, amely minden vallásban megjelenik.

- a) „*A vér az a lélek*” (Mózes V. 12/23) írja az Ótestamentum, amelyet megerősít a talmudi kommentár. „... mert a testnek az élete a vérben van... az ember hús(test) és vér... mert Ő (az Isten) a vér erejével teremtette” (B. Talmud (Rodkinson) I. könyv, II. fejt.)

Az Újtestamentum (János apostol 5/6, 8) így fogalmaz: *a földön a lélek, a víz, vér, – és ez a három is egy.*

Az élet teremtési folyamatát úgy szemlélteti a Korán, hogy Allah magot helyezett az alvadt vérbe és így végül új élőlény (ember) keletkezett. (S23/14, S40/ 67)

- b) *A vér a szövetség jelképe*, amely a vér és élet egységéből ered.

„*Imé a szövetségnek vére, melyet az Úr kötött ti veletek.*”, mondta Mózes (Mózes II. 24/8.), majd Jézus: „*az én vérem az új- szövetség vére, mely sokakért kiontatik, bűnöknek bocsánatára* (Máté Ev. 26/28, Márk Ev. 14/24.) – Ősrégi hagyományokra utal, hogy a keresztény szertartásrendben Krisztus vérének a misebor szimbolizálja. (Lukács Ev. 22/20)

Az ember és ember közötti szövetség szimbóluma is lehet a vér, mint ahogyan a 7 magyar vezér jelképes vérszerződése, melyet Székely Bertalan közismert festménye szemléltet.

- c) *A legnagyobb áldozat az élet feláldozása*, amelyet a vér helyettesíthet. Erre példa Ábrahám bibliai története. „... az Isten megkísérté Ábrahámot, aki hitének bizonyításául szeretett fiát is képes lett volna feláldozni. Az utolsó pillanatban szólt az Úrnak Angyala:

„*Ne nyújd ki a kezéd a gyermekre, mert most már tudom, hogy istenfélő vagy.*” (Mózes I. 22/1-12.). – A történet-

nek máig ható tanulsága van. Hasonló dilemma előtt áll a Jehova Tanúi felekezethez tartozó apa, amidőn szívműtét előtt álló fia részére feltétlenül szükséges vérátömlesztést megtagadja hite nevében. Az utóbbi időben Isten angyalai ritkábban jelentkeznek, így az élet elsőbbsége miatt a Jehova Tanúi előljáróinak kellene segítséget nyújtani ilyen szélsőséges helyzetekben, éppen a Biblia tanításai alapján.

- d) „*A testnek élete a vérben van...és...szentsége van az állati vérnek is*” (B. Talmud (Rodkinson), I. könyv, II. fejt.), amely szimbolizálja az emberi vért.

A Biblia és a Talmud egyöntetűen kinyilatkoztatja, a Korán megismétli a mózesi törvényeket, hogy *Ne ölj!* (Mózes II. 20/13.), *bálványnak, Molochnak ember-vér áldozat tilos.* (Mózes III. 18/24., Babiloni Talmud (Rodkinson) 8. könyv, Sanhedrin, XI. fejt., Babiloni Talmud (Epstein) Sotah, V. fejt.)

...és a vér, mint étel is tiltott. (Mózes I. Könyv 9/3., Babiloni Talmud (Rodkinson) 4. könyv Ebel Rabbati, II. fejt., Babiloni Talmud (Epstein) Sanhedrin, VII. fejt., Korán S6/145, S16/115, S22/37.) . A jeruzsálemi Templom oltárán, annak végleges pusztulásáig (Kr.u. 70) kizárólag állati vért lehetett áldozni, *a vér a benne lévő élet által nyer engesztelést* (Mózes I. 17/11).

VÉRBOSSZÚ

A szemet szemért, fogat fogért (Mózes III. 24/20) *életet életért* (Mózes I. 9/6) – a mózesi testamentumból sokszor idézett mondat, mellyel mindegyik forrás foglalkozik, de más más hangsúllyal. – „... városaitok menedékül a vérbosszú ellen és ne haljon meg a gyilkos, míg ítéltre nem áll a gyülekezet elé” (Mózes IV. 35/12) – Krisztus válasza: „*megmondott: szemet szemért és fogat fogért. Én pedig azt mondom néktek: Ne álljatok ellene a gonoszoknak, hanem aki arczul üt téged jobb felől, fordítsd felé a másik orcádat is,* (Máté Evang., 5/38-39.) – A Koránban az 5. Sura 45. versszakában a vérbosszú esetén is felmerül a kegyelem, a megbocsátás lehetősége, ha az a közösségnek is érdeke.

A VÉR ÉS A TULAJDONSÁGOK

A vér és a tulajdonságok összefüggését több ezer éves hiedelmek erősítik.

A talmud szerint (B. Talmud (Rodkinson), 3. Könyv, Yomah, 5. fejt.) *a vérvonal, a „vértörzs” a tulajdonságok hordozója.* – A Koránban a „telivér”, *jóvérről, a kitűnő ló minősítése* azon a feltételezésen alapszik, hogy a tulajdonságok hordozója a vér. (S3/14.).

Mind a négy Írásban gyakran szerepel jelzőként az *ártatlan-, a gonosz-, a tisztátalan-, a forró-, a hideg-, Dávid házából való-, a királyi vér.* – Az évszázadokra terjedő sok rossz példa közül egyet idézek. Szegeden a „Csillag”-börtönben rendezett véradó nap után egy újságíró interjút akart készíteni. „Tudja hogy ez mind gyilkos?! mit szólna, ha egy gyilkos vérének ömlesztenék Magába?” – „Inkább, mint egy ostobáét”, – hangzott az azonos színvonalú válasz. – Még hosszú idő kell ahhoz, hogy a vér csak biológiai kategória legyen.

A VÉR ÉS A GENETIKA

Az emberi faj egységét fejezi ki az Újtestamentumban az Apostolok Cselekedetei 17/26 fejezete. „*És az egész emberi nemzetséget (Isten) egy vérből teremtette.*”

Mind a három vallás elismeri a vérrokonsággal járó előjogokat, de már akkor felismerték, hogy az utódok szempontjából káros lehet a vérrokonság közötti házasság, amely Mózes III. könyvében (18/16) Károli Gáspár fordításában így jelenik meg: „*Senki se közelgessen valamely vér szerinti rokonához.*”

Sok orvostörténelmi munkában szerepel a haemophiliára vonatkozó talmudi utalás,

Gemaliel rabbi orvos-bírói eljárása (B. Talmud (Epstein), Yebamoth, VI. fejt.). Egy asszony fordult hozzá, mert egymás után született három fia meghalt a születést követő 8. napon kötelező circumcisio utáni elvérzés miatt. Most a 4. fiúgyermek következne, tanácsot kér. Az akkor merésznek tekinthető döntés szerint a 4. fiúgyermeken a várhatóan halálos szövödmény miatt nem

kell elvégezni a beavatkozást. Gemaliel az előzményekben szereplő tapasztalatok és logikai következtetés alapján rájött, hogy nők által örökített, fiúkon megjelenő vérzékenységi betegségről van szó, a döntés szokásjogot nyert és a talmudban több helyen szerepel. Az öröklődés feltételezését megerősítette, hogy nővérek családjában a betegség gyakrabban fordul elő. Gemaliel megelőzte korát, hiszen a haemophilia biokémiai és genetikai háttere csak 1500 évvel később tisztázódott.

VÉRLEBOCSÁTÁS

Betegségek megelőzésére és kezelésére széles körben alkalmazták a phlebotomiát már az ókori orvosok is. Elvi alapját a Talmud fejezi ki: „*minden betegség eredete a vérben van*” (B. Talmud (Epstein) Baba Bathra, III. fej.) és a vérvételtől a méreg eltávolítását, a rossz vér felhígítását, a testnedvek egyensúlyának helyreállítását remélték. A terápiás vérvétel és a véradás között csak célját tekintve van különbség és így a vérvétellel kapcsolatos talmudi tanácsok ma is érvényesek. Nem ajánlja túl fiatalokon és öregeken, szabályozza a gyakoriságot, *nem tanácsolja a vérvételt megelőző és követő napon a nehéz ételek fogyasztását, fizikai megterhelést és a szexet sem* (B. Talmud (Epstein), Niddah, II. fej.). – Az előírásokban rejlő aggodalom

évezredekken keresztül szűrődik át, amelyre napjainkból egy példa. A felvilágosító előadást követően a falusi férfiember azzal fordult az előadóhoz: „Jó, hát jelentkezek véradásra, de aztán az asszony nem fog panaszkodni?” – Lehet, hogy fog, de nem ezért, hangzott a „megnyugtató” válasz. A kérdező sokszoros véradó lett.

A VÉREREK

A vérerek tekintetében már ebben az időszakban különbséget tettek a vénák és a pulzáló ütőerek között, mégis mivel a holttestben az artériákat üresnek találták, feltételezték, hogy ezek a gázok elvezetését szolgálják. Moses Maimonides talmud-tudós és gyakorló orvos ehhez hozzáfűzte, hogy az alhasban felgyülemlett bélgázok adott esetben az artériák mentén felszállnak az agyba és a „flatus in cerebro” kórképet okozzák. Maimonides (1135–1204), aki átdolgozta, kommentálta a talmudot és orvosi munkáiban szintetizálta az egyiptomi, zsidó, görög, latin, arab orvostudomány eredményeit (Maimonides: *Medical Writings*, Transl. F. Rosner, Book 1-7.), – ebben a kérdésben tévedett. A „flatus cerebri” diagnózis viszont megmozdítja a fantáziát, mert napjainkban is gyakran előfordul, hogy az agy gondolat-flátuszokat termel, de ezek nem az anuson keresztül jutnak a külvilágba.

A VÉRADÁS ÉLETMENTÉS

A véradás motivációjának ősforrásai mind a négy Írásban megtalálhatók).

Mindenek előtt a világhírű ajánlás: „*Szeresd felebarátodat, mint tenmagadat!*” (Mózes III. könyv. 19/18., Babiloni Talmud (Rodkinson), 8. könyv. Sanhedrin. IV. fej., Máté Evangyelioma 12/31.)

A Korán szerint (S89/17–18, S90/17, S92/19) *a rászorulóok segítése, a jóság, az önzetlenség, olyan erények, amelyek nem várnak jutalomra.* – A Talmud még kiegészíti a fentieket: „*ne állj tétlenül szomszédod vére mellett*”

(B. Talmud (Epstein), Sanhedrin, VIII. fej.). A vérzés csillapítását a szombati szünnapon is el kell végezni (B. Talmud (Epstein), Abodah Zarah, II. fej.). Nem nézhető tétlenül, ha valakit életveszedelem, vízbefúlás fenyeget (B. Talmud (Epstein), Sanhedrin, VI. fej.) Mindenből világosan következik, hogy a segítség-nyújtó életét is veszélyeztető beavatkozás nem jogi kötelezettség, hanem erkölcsi kötelesség.

Ugyancsak a Talmudban található (B. Talmud (Epstein), Sanhedrin IV. fej.) az a sokat idézett mondás: „*Aki egy életet ment, az egész világot menti meg*”.

Az egészségügyhöz hasonlóan a véradó is az életmentő kategóriába tartozik, amelynek elismerése rendkívül fontos, egy hálás mondat szárnyakat ad a véradó mozgalomnak.